

KREDITO ĮSTAIGŲ VEIKLOS LIETUVOJE 2011 M. TREČIAJĄ KETVIRTĮ REZULTATAI

LIETUVOS BANKO KREDITO ĮSTAIGŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO PARENGTA APŽVALGA

BANKŲ VEIKLA

2011 m. trečiąjį ketvirtį Lietuvos bankų sistemos ir veikiančių šalies bankų¹ veikla toliau aktyvėjo – bankų turto ketvirčio augimo tempas buvo didžiausias nuo 2009 m. pradžios. Spalio 1 d. finansinių ataskaitų duomenimis, veikiančių šalies bankų turtas per ketvirtį padidėjo 1,8 mlrd. litų, arba 2,2 procento, ir sudarė 83,2 mlrd. litų. Pirmą kartą nuo 2008 m. antrosios pusės per ketvirtį padidėjo klientams suteiktos paskolos: jos ūgtelėjo 806,6 mln. litų, arba 1,4 procento, ir sudarė 57,7 mlrd. litų. Klientų indėliai bankuose trečiąjį ketvirtį augo pastebimai sparčiau negu antrąjį – jie padidėjo 1 mlrd. litų, arba 2,3 procento, ir 2011 m. spalio 1 d. sudarė 45,8 mlrd. litų. Indėlių apimtys du mėnesius iš eilės (rugpjūtį ir rugsėjį) pasiekė istoriškai didžiausią sumą.

1 lentelė. Bankų sistemos kai kurių veiklos rodiklių kaita

Mln. Lt

Eil. Nr.	Balansinės ataskaitos straipsnio pavadinimas	Suma 2010-10-01	Suma 2011-01-01	Suma 2011-07-01	Suma 2011-10-01	Pasikeitimas III ketvirtį (%)	Pasikeitimas per tris ketvirčius(%)	Pasikeitimas per metus(%)
1.	Turtas	81 648,4	81 706,6	81 415,7	83 202,7	2,2	1,8	1,9
2.	Skolos vertybiniai popieriai	8 240,3	8 196,3	8 988,1	8 446,8	-6,0	3,1	2,5
3.	Klientams suteiktos paskolos	59 138,8	58 338,1	56 918,3	57 724,9	1,4	-1,1	-2,4
3.1.	Privačioms įmonėms	28 464,3	27 842,4	27 103,5	27 443,7	1,3	-1,4	-3,6
3.2.	Finansų institucijoms	3 139,8	2 892,9	2 530,2	2 421,2	-4,3	-16,3	-22,9
3.3.	Fiziniam asmeniui	25 468,7	25 035,9	24 588,0	24 597,0	0,04	-1,8	-3,4
3.3.1	Paskolos būstui įsigyti	19 976,3	19 847,6	19 792,6	19 800,0	0,04	-0,2	-0,9
4.	Paskolų vertės sumažėjimas	4 961,9	5 014,9	4 647,2	4 499,0	-3,2	-10,3	-9,3
4.1.	Paskolų vertės sumažėjimo ir visų suteiktų paskolų portfelio santykis, %	7,74	7,92	7,55	7,23	-	-	-
5.	Indėliai ir akreditavimai	42 998,8	45 442,8	44 813,2	45 840,8	2,3	0,9	6,6
5.1.	Privačių įmonių	11 773,3	13 403,3	12 876,5	13 828,8	7,4	3,2	17,5
5.2.	Finansų institucijų	1 233,7	1 233,5	1 272,0	1 210,2	-4,9	-1,9	-1,9
5.3.	Fizinių asmenų	24 837,5	26 081,8	26 127,0	26 131,5	0,02	0,2	5,2
6.	Akcinių nuosavybė	5 829,5	5 912,4	6 623,6	6 868,1	3,7	16,2	17,8
7.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	-363,9	-276,2	513,6	707,2	-	-	-

Trečiąjį ketvirtį trijų didžiausių rinkos dalį užimančių bankų koncentracija pagal turta ir indėlius sumažėjo atitinkamai 0,2 procentinio punkto iki 61,1 procento ir beveik 1 procentiniu punktu iki 62,2 procento, o valdoma paskolų rinkos dalis padidėjo 0,3 procentinio punkto iki 64,5 procento.

Didžiausią bankų turto dalį sudarančių klientams suteiktų paskolų dalis trečiąjį ketvirtį sumenko 0,5 procentinio punkto iki 69,4 procento viso turto. Paskolų dalies mažėjimą lėmė šiek tiek sparčiau nei paskolos augę kiti turto straipsniai (daugiausia – lėšos bankuose). Vertybinių popierių portfelis sumenko 305,5 mln. litų, arba 3 procentais, o jo dalis – 0,6 procentinio punkto iki 12 procentų bankų turto. Trečiąjį ketvirtį lėšų bankuose dalis ūgtelėjo 1 procentiniu punktu iki 11 procentų turto.

Turto užsienio valiuta dalis šiek tiek sumažėjo ir toliau sudarė didžiąją turto dalį – 70,6 procento.

¹ Sąvokos „Lietuvos bankų sistema“ ir „veikiantys šalies bankai“ apima visus nagrinėjamo periodu veikusius bankus bei užsienio bankų filialus.

Kaip ir ankstesnį ketvirtį, įsiskolinimas bankams trečiąjį ketvirtį didėjo, tačiau klientų indėliai bankuose augo sparčiau, todėl įsipareigojimų bankams dalis per ketvirtį sumenko 0,4 procentinio punkto ir sudarė 33,3 procento. Privačių įmonių indėlių dalis padidėjo 0,9 procentinio punkto ir sudarė 18,1 procento įsipareigojimų. Gyventojų indėlių dalis sumenko 0,7 procentinio punkto iki 34,2 procento. Gyventojų indėliai kartu su įsiskolinimais bankams buvo du svarbiausi bankų sektoriaus finansavimo šaltiniai.

Įsiskolinimas bankams trečiąjį ketvirtį išaugo 170,1 mln. litų, arba 0,7 procento, jo didėjimą lėmė 321,1 mln. litų ūgtelėjęs įsiskolinimas užsienio patrunuojantiesiems bankams. Lėšoms pastaruosiuose bankuose padidėjus daugiau negu įsiskolinimams jiems, grynasis įsiskolinimas patrunuojantiesiems bankams (skirtumas tarp įsiskolinimo patrunuojantiesiems bankams ir juose laikomų lėšų) sumažėjo 508,1 mln. litų ir sudarė 15,9 mlrd. litų.

Nors įsiskolinimai užsienio bankams augo, Lietuvos bankų sistemos priklausomybė nuo finansavimo iš užsienio šiek tiek sumažėjo – iš nerezidentų gautos lėšos spalio 1 d. sudarė 38,9 procento bankų sistemos įsipareigojimų (liepos 1 d. buvo 39,4 %).

Indėlių užsienio valiuta augimo tempas buvo nežymiai spartesnis negu indėlių litais, todėl nacionaline valiuta laikomų indėlių dalis šiek tiek sumenko iki 64,8 procento (liepos 1 d. buvo 64,9 %).

Bankų paskolų portfelis

Paskolų rizikos duomenų bazės duomenimis, per šių metų tris ketvirčius bankai suteikė 8,4 mlrd. litų naujų paskolų. Nors paskolos per ketvirtį padidėjo, tačiau indėliai taip pat augo, todėl trečiąjį ketvirtį bankų sistemos paskolų ir indėlių santykis, taikomas paskolų portfelio augimo tempų prisiimtos kredito rizikos adekvatumui vertinti, toliau mažėjo ir ketvirčiui baigiantis buvo 18 procentinių punktų mažesnis nei prieš metus ir sudarė 138 procentus.

Pirmą kartą nuo 2008 m. antrosios pusės per ketvirtį 340 mln. litų padidėjo paskolos privačiam sektoriui. Paskolos privačioms įmonėms sudarė didžiausią paskolų portfelio dalį – 47,5 procento, o gyventojams suteiktų paskolų (iš jų daugiausia paskolų būstui įsigyti) dalis spalio 1 d. sudarė 42,6 procento paskolų portfelio.

Tarpbankinių paskolų palūkanų normos litais (VILIBOR) tebebuvo artimos tarpbankinių paskolų palūkanų normoms eurais (EURIBOR), todėl nebuvo didelio poreikio skolintis eurais. Trečiąjį ketvirtį paskolos litais padidėjo 646 mln. litų, arba 4,2 procento, o jų dalis išaugo 0,8 procentinio punkto ir spalio 1 d. sudarė 27,8 procento paskolų portfelio.

Toliau gerėja paskolų portfelio kokybė. Trečiąjį ketvirtį bankų specialieji atidėjiniai paskoloms sumažėjo 148 mln. litų, arba 3,2 procento, iki 4,5 mlrd. litų. Sumažėjus atidėjiniams, specialiųjų atidėjinių paskoloms rodiklis per ketvirtį sumenko 0,3 procentinio punkto iki 7,2 procento.

Paskoloms būstui įsigyti sudaryti atidėjiniai per ketvirtį iš esmės nepakito ir toliau šio paskolų portfelio dalies kokybė tebebuvo ganėtinai gera – specialieji atidėjiniai šioms paskoloms sudarė 3,3 procento tokių paskolų portfelio. Prasčiausia buvo vartojimo paskolų kokybė – tokių paskolų specialiųjų atidėjinių rodiklis spalio 1 d. sudarė 12,9 procento.

Nuvertėjusių paskolų rodiklis trečiąjį ketvirtį sumažėjo 0,7 procentinio punkto iki 14,7 procento, o daugiau kaip 60 dienų uždelstų paskolų ir paskolų portfelio santykis padidėjo 0,2 procentinio punkto iki 3,1 procento.

Uždelstų ir nuvertėjusių paskolų padengimo užtikrinimo priemonėmis rodiklio reikšmė spalio 1 d. sudarė 74,8 procento. Ji per ketvirtį padidėjo 0,5 procentinio punkto, t. y. tokią dalį paskolų bankai tikisi atgauti vien tik iš skolininkų suteiktų užtikrinimo priemonių.

Visų bankrutavusių ir restruktūrizuojamų bendrovių įsipareigojimai bankams spalio 1 d. sudarė apie 3,8 mlrd. litų, arba 13,6 procento privačioms įmonėms rezidentėms suteiktų paskolų. Toms bendrovėms suteiktoms paskoloms bankai buvo sudarę 1,7 mlrd. litų specialiųjų atidėjinių, o didžiąją tų paskolų dalį (apie 65 %) sudarė paskolos, suteiktos nekilnojamojo turto ir statybos veiklą vykdydusioms įmonėms.

Kaip vykdomi veiklos riziką ribojantys normatyvai

Įvertindami sudėtingą padėtį tarptautinėse finansų rinkose, bankai vėl didina likvidumą. 2011 m. mažėjęs likvidumo rodiklis trečiąjį ketvirtį padidėjo 1,4 procentinio punkto iki 41,7 procento ir beveik 12 procentinių punktų buvo didesnis už Lietuvos banko nustatytą minimumą (30 %).

Lietuvos bankų sistemos rinkos didžiąją dalį sudarančių užsienio patrunuojančių institucijas turinčių bankų, galinčių skolintis iš užsienio patrunuojančių institucijų, vidutinis likvidumo rodiklis spalio 1 d. buvo 40,4 procento. Užsienio patrunuojančių institucijų neturinčių bankų vidutinis likvidumo rodiklis buvo didesnis – 45,9 procento.

Spalio 1 d. duomenimis, bankai nurodė turintys pakankamą likvidumo atsargą grynajai finansavimo spragai padengti. Bankų nustatyta likvidumo atsarga iš viso sudarė beveik 15 mlrd., o grynoji finansavimo spraga buvo 6,8 mlrd. litų, t. y. bankai turėjo 2,2 karto didesnę negu minimaliai reikėtų likvidumo atsargą.

Bankų sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis trečiąjį ketvirtį šiek tiek sumažėjo ir spalio 1 d. sudarė 14,1 procento. Bankai, nepažeisdami kapitalo pakankamumo normatyvo, spalio 1 d. buvo pajėgūs sudaryti apie 2,8 mlrd. litų papildomų specialiųjų atidėjinių (esamus specialiuosius atidėjinius (galėjo?) padidinti apie 74 %), arba pagal riziką įvertintą turtą padidinti 34,4 mlrd. litų.

Bankų sistemos kapitalas, arba kapitalo bazė, naudojamas apskaičiuojant kapitalo pakankamumo normatyvą, spalio 1 d. sudarė 6,9 mlrd. litų, iš jų didžiausia dalis (5,7 mlrd. Lt) teko I lygio kapitalui.

Kapitalo poreikis spalio 1 d. sudarė 4,1 mlrd. litų. Kredito rizikai amortizuoti priskirtas kapitalas sudarė kapitalo poreikio didžiąją dalį ir buvo 3,3 mlrd. litų. Rinkos ir operacinei rizikai amortizuoti priskirtas kapitalas sudarė atitinkamai tik 496 mln. ir 278 mln. litų.

Rinkos rizikai reikšmingiausia tebėra užsienio valiutos kurso pokyčio rizika, jai skirta 83,5 procento viso rinkos rizikai padengti reikalingo kapitalo. Kapitalo poreikis euro pozicijai spalio 1 d. buvo 411,5 mln. litų, t. y. 99,3 procento viso užsienio valiutos kapitalo poreikio.

Visi bankai vykdė Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus.

Akcininkų nuosavybė

Bankų akcininkų nuosavybė trečiąjį ketvirtį padidėjo 223,2 mln. litų, arba 3,4 procento, ir spalio 1 d. sudarė 6,8 mlrd. litų. Augimui didžiausios įtakos turėjo bankų per trečiąjį ketvirtį uždirbtas 172,4 mln. litų pelnas.

Bankų įstatinis (įregistruotas akcinis) kapitalas trečiąjį ketvirtį padidėjo 30 mln. litų ir spalio 1 d. sudarė 4,7 mlrd. litų. Šį padidėjimą lėmė tai, kad padidėjo akcinės bendrovės AB Šiaulių banko įstatinis kapitalas. Trys bankai yra pateikę dokumentus didinti įstatinį kapitalą, bet dar nėra gavę Lietuvos banko valdybos leidimo pakeitimus įregistruoti.

Lietuvos bankų sistemoje, kaip ir ankstesniais laikotarpiais, dominavo skandinaviškasis kapitalas. Nerezidentų valdoma įstatinio kapitalo dalis spalio 1 d. sudarė 80,1 procento įstatinio kapitalo.

Pelnas ir veiklos efektyvumas

Per tris ketvirčius Lietuvos bankų sistema uždirbo 707,2 mln. litų pelno, iš jo trečiojo ketvirčio pelnas sudarė 193,7 mln. litų. Palyginimui: per 2010 m. tris ketvirčius patirta 363,9 mln. litų nuostolių. Bankų sistema pelningai dirba jau penkis ketvirčius iš eilės. Pelningai šių metų pirmuosius tris ketvirčius dirbo septyni bankai ir penki užsienio bankų filialai, o du bankai ir šeši užsienio bankų filialai patyrė nuostolių (vienas užsienio banko filialas veiklos nevykdė ir finansinių ataskaitų nesudarė).

Didžiausios įtakos 2011 m. trijų ketvirčių geram veiklos rezultatui, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, turėjo bankų sistemoje sumažėję specialieji atidėjiniai. Iš viso bankai gavo 89,4 mln. litų pajamų sumažinę turto (daugiausia paskolų) specialiuosius atidėjinius ir 17,2 mln. litų pajamų sumažinę atidėjinius nebalansiniams straipsniams. Per 2010 m. tris ketvirčius atitinkamai patirta 1 mlrd. litų išlaidų specialiesiems atidėjiniams.

Bankų veiklos rezultatui didelės įtakos turėjo išaugusios grynosios palūkanų pajamos. Bankai per šių metų tris ketvirčius uždirbo 266,5 mln. litų, arba 32,8 procento, grynujų palūkanų pajamų daugiau negu per 2010 m. atitinkamą laikotarpį. Grynujų palūkanų pajamų augimui įtakos turėjo sparčiau už palūkanų pajamas mažėjusios palūkanų išlaidos. Per šių metų tris ketvirčius, palyginti su 2010 m. atitinkamu laikotarpiu, palūkanų pajamos sumažėjo 74,4 mln. (litų?), palūkanų išlaidos – net 340,9 mln. litų.

Išaugus grynosioms palūkanų pajamoms, didėjo bankų pagrindinės veiklos pajamos. Bankų veiklos rezultatas prieš mokesčius, turto vertės sumažėjimą ir atidėjinius nebalansiniams straipsniams buvo 698,8 mln. Lt – tai 47,6 mln. litų daugiau negu per tą patį laikotarpį praėjusiais metais.

Antros pagal svarbą bankų pajamos – grynosios paslaugų ir komisinių pajamos – šiais metais, palyginti su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu, sumažėjo 26,3 mln. litų, arba 5,2 procento, iki 481,7 mln. litų. Pasakytina, kad praėjusiais metais kai kurie bankai gavo apie 70 mln. litų netipinių vienkartinio pobūdžio paslaugų ir komisinių pajamų. Jas atėmus, 2011 m. trijų ketvirčių grynujų paslaugų ir komisinių pajamų augimas bankų sektoriuje sudarytų apie 10 procentų.

Ekonomikos nuosmukio laikotarpiu bankai siekė gerinti efektyvumą mažindami operacines išlaidas. Palyginti su praėjusių metų pirmaisiais trimis ketvirčiais, šiemet jau pastebimas operacinių išlaidų didėjimas 56,8 mln. litų, arba 7,2 procento. Didžiąją dalį šio augimo lėmė 39,5 mln. litų, arba 9,2 procento, ūgtelėjusios personalo išlaikymo išlaidos. Jos didėjo nepaisant to, kad faktinis darbuotojų skaičius bankuose (be užsienio bankų filialų), palyginti su praėjusiais metais, buvo šiek tiek mažesnis: spalio 1 d. jų buvo 8 195, t. y. 48 mažiau negu prieš metus. Kelerius paskutinius metus darbuotojų skaičius bankuose nuosekliai mažintas, 2011 m. antrąjį ketvirtį jis pradėjo didėti, trečiąjį jis ūgtelėjo 87 žmonėmis, arba 1,1 procento. Verta pažymėti, kad bent jau didieji bankai kitais metais planuoja gerinti veiklos efektyvumą mažindami darbuotojų ir klientų aptarnavimo padaliniių skaičių.

Priešingai negu praėjusiais metais, dėl pelningos bankų veiklos, bankų turto ir nuosavybės gražos rodikliai spalio 1 d. buvo teigiami: turto gražos rodiklis sudarė 1,2, nuosavybės gražos rodiklis – 13,1 procento.

Bankų veiklos efektyvumą parodantis rodiklis – veiklos sąnaudų (operacinių ir amortizacijos išlaidų) ir pagrindinės veiklos pajamų santykis – spalio 1 d., palyginti su prieš metus buvusiu rodikliu, sumažėjo (pagerėjo) 1,6 procentinio punkto iki 57,5 procento. Rodiklis gerėjo nepaisant šiek tiek padidėjusių tiek operacinių, tiek amortizacijos išlaidų, nes pagrindinės veiklos pajamos augo dar sparčiau.

LIETUVOS CENTRINĖS KREDITO UNIJOS VEIKLA

Lietuvos centrinės kredito unijos (LCKU) turtas 2011 m. trečiąjį ketvirtį padidėjo 6,3 procento ir spalio 1 d. sudarė 311,1 mln. litų. LCKU narių skaičius – 62 kredito unijos – nepasikeitė. Visas pajinis kapitalas (12,8 mln. Lt) priklausė kredito unijoms LCKU narėms.

LCKU turto pokyčiai tiesiogiai priklauso nuo pagrindinio finansavimo šaltinio – joje laikomų kredito unijų (LCKU narių) indėlių. Trečiąjį ketvirtį LCKU narių indėliai išaugo 7,3 procento iki 260,5 mln. litų. Kredito unijoms narėms suteiktų paskolų portfelis padidėjo 25 procentais iki 52,4 mln. litų. Spalio 1 d. duomenimis, specialiųjų atidėjinių paskoloms suformuota nebuvo. Paskolų, kurių periodiniai mokėjimai uždelsti daugiau kaip 60 dienų, taip pat nebuvo.

Laisvas lėšas LCKU spalio 1 d. buvo daugiausia – 173,2 mln. litų – investavusi į Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolos vertybinius popierius (VVP). Visas LCKU skolos vertybinių popierių portfelis trečiąjį ketvirtį išaugo 4,7 procento iki 181,6 mln. litų ir sudarė didžiausią LCKU turto dalį (58,4 %). Nemažą LCKU turto dalį (20,7 %) sudarė lėšos bankuose.

Kredito unijų LCKU narių įmokomis toliau buvo didinami likvidumo palaikymo rezervas ir stabilizacijos fondas. Jie spalio 1 d. atitinkamai sudarė 10,8 mln. ir 7,6 mln. litų.

Spalio 1 d. LCKU likvidumo ir kapitalo pakankamumo rodikliai ir toliau buvo vykdomi gerokai viršijant numatytus normatyvus.

2011 m. trečiąjį ketvirtį LCKU gavo 257 tūkst. litų pelno, o iš viso per tris ketvirčius – 844 tūkst. litų pelno, arba 48,6 procento mažiau negu per 2010 m. atitinkamą laikotarpį.

KREDITO UNIJŲ VEIKLA

2011 m. spalio 1 d. Lietuvoje veikė 72 kredito unijos, vienijusios 123,7 tūkst. narių.

2 lentelė. Pagrindinių balansinės ataskaitos straipsnių ir specialiųjų atidėjinių kaita

Mln. Lt

Eil. Nr.	Balansinės ataskaitos straipsnio pavadinimas	Suma				Pasikeitimas III ketvirtį (%)	Pasikeitimas per tris ketvirčius (%)	Pasikeitimas per metus (%)
		2010-10-01	2011-01-01	2011-07-01	2011-10-01			
1.	Turtas	1 123,1	1 276,9	1 420,2	1 509,9	6,3	18,3	34,4
2.	VVP	115,3	133,1	176,3	208,0	17,9	56,2	80,4
3.	Suteiktos paskolos (apskaitinė vertė)	702,0	752,1	877,3	916,2	4,4	21,8	30,5
4.	Indėliai	944,1	1 083,5	1 200,9	1 281,7	6,7	18,3	35,8
4.1.	Iš jų kredito unijų narių ir asocijuotų narių	936,4	1 076,2	1 190,6	1 271,0	6,8	18,1	35,7
5.	Pajinis kapitalas	124,6	135,8	156,2	167,4	7,2	23,3	34,3
6.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	-5,7	-5,4	0,3	-2,2	-	-	-
7.	Specialieji atidėjiniai (paskolų vertės sumažėjimas)	11,6	14,2	21,7	26,0	19,8	83,1	2,2 k.

Kredito unijų narių skaičiui augant, toliau didėjo kredito unijų veiklos apimtis. Trečiąjį ketvirtį kredito unijų turtas padidėjo 6,3 procento iki 1,5 mlrd. litų, spalio 1 d. jis sudarė 1,8 procento bankų sistemos turto. Didžiausios kredito unijos „Vilniaus taupomoji kasa“ turtas sudarė 263,9 mln. litų, arba 17,5 procento visų kredito unijų turto. Kredito unijų priimti indėliai padidėjo 6,7 procento, jų didžiausią dalį (99,2 %) sudarė narių indėliai. Kredito unijos vis daugiau investuoja į ES valstybių narių vyriausybės vertybinius popierius, šios investicijos išaugo 17,9 procento, tačiau paskolos, padidėjusios 4,4 procento, ir toliau sudarė didžiausią turto dalį (61 %). Spalio 1 d. specialiuosius atidėjinius paskoloms (26 mln. Lt) buvo sudariusios 66 kredito unijos.

Kredito unijų pajinis kapitalas per trečiąjį ketvirtį padidėjo 7,2 procento.

Pelningai dirbusios 39 kredito unijos per tris ketvirčius uždirbo 6,8 mln. lito pelno, o 33 kredito unijos dirbo nuostolingai ir patyrė 9 mln. litų nuostolių. Bendras kredito unijų sistemos veiklos rezultatas – 2,2 mln. litų nuostolių (trečiąjį ketvirtį patirta 2,5 mln. Lt nuostolių). Nuostolingą kredito unijų veiklą lėmė dėl blogėjančios paskolų portfelio kokybės patirtos paskolų vertės sumažėjimo išlaidos.